

ANTISTHENÉS

(preklad *Zlomkov* Andrej Kalaš, úvodnú štúdiu a komentár k zlomkom napísal Vladislav Suvák)

Bratislava: Kalligram 2010, 312 s.

Na konci minulého kalendárneho roka vydalo vydavateľstvo Kalligram vo svojom edičnom rade *Filozofia do vrecka* publikáciu *Antisthenés*, na ktorej sa autorsky podieľali dvaja poprední znalci antickej filozofie Andrej Kalaš a Vladislav Suvák. Kniha je v poradí štvrtým prekladom Antisthenových zlomkov do moderného jazyka a ich prvým kompletným prekladom vôbec. Spolu s rozsiahlym komentárom poskytuje čitateľovi možnosť rozšíriť si svoj odborný horizont o ďalšiu zaujímavú osobnosť starovekého sveta.

V úvodnej štúdiu *Antisthenés alebo krátky sprievodca životom a dielom* (s. 11 – 24) sa Vladislav Suvák najskôr zaoberá prínosom a historickým zaradením Antisthenovej osobnosti do zodpovedajúcich epoch antického myslenia a prehľadom odborných prác venujúcich sa tomuto autorovi, aby sa neskôr sústredil na dôkladný rozbor všetkých dostupných informácií týkajúcich sa jeho života a diela. Predovšetkým treba zdôrazniť, že autorovi úvodnej štúdie nemožno odoprieť snahu o dôkladnú kritickú analýzu tak primárnych, ako aj sekundárnych zdrojov. Výsledkom tohto prístupu je realistický pohľad na informačnú hodnotu doxografických prameňov. Nejde však o pohľad jednostranný. Suvák si na jednej strane uvedomuje skresľujúci charakter doxografickej literatúry (najmä čo sa týka vzťahu Antisthenés – kynici), no na strane druhej dokáže akceptovať myšlienkový obsah niektorých takýchto spisov (napr. „katalóg diel“ Diogena Laertského).

Samozrejme, prevažnú časť knihy tvorí komentovaný preklad jednotlivých zlomkov (s. 27 – 287), ktorých celkový počet predstavuje dvestoosem zlomkov. Keďže nejde o súvislé dielo, autori sa rozhodli z obsahového hľadiska rozčleniť všetky zlomky do šestnástich častí podľa prevládajúcej tematiky (*Antisthenova vlast' a rodičia*, *Antisthenés hani Grékov*, *a najmä Athénčanov*, *Antisthenés nasledoval sofistu Gorgia* a pod). Rozsah zlomkov, ako aj ich rozdelenie sa zhoduje s kritickým vydaním antisthenovského korpusu od Gabriela Giannantonioho (Giannantoni, G.: *Socratis et Socraticorum Reliquiae*. Naples, 1990, zv. II, s. 137 – 181), z ktorého vychádza aj samotný preklad.

Na ten sa podujal klasický filológ Andrej Kalaš a možno povedať, že vzhľadom na zlomkovitosť textu, dvojjazyčnosť prameňov či rozsiahly súpis prekladaných autorov je obdivuhodné, akým spôsobom pristupuje k prekladu v rovine jazyka a štýlu. Text sa veľmi dobre číta, pričom charakter vetných konštrukcií pôsobí na čitateľa nestrojene, bez zbytočnej archaickosti. Kalaš sa snaží prekladať pútavo, ale zároveň rešpektuje pôvodný charakter originálu. Precíznosťou vyniká najmä snaha o kontextový preklad terminologického názvoslovia. Napríklad polysémantický výraz *λόγος* je v súvislosti s nadväzujúcim obsahom správne preložený raz ako *debata* (s. 151), inokedy ako *slovo* (s. 185),

185), *mysel'* (s. 208), ale aj ako *reč* (s. 209), *pojmem* (s. 210) či *výpoved'* (s. 219). Pravdaže, občas sa v preklade nájdu aj miesta, ktoré by recenzent preložil inak (napr. δεσμεύειν na s. 122 je lepšie preložiť neurčitkom *podmaniť*, než knižným *ujarmiť*; alebo slovné spojenie πινῶσι χρημάτων na s. 145 je skôr *túžia po peniazoch* než doslovne *lačnejú po peniazoch*). Taktiež by bolo vhodnejšie prekladať termín μαστιγίας jednotne ako *bičovaný úbožiak* (s. 120) než v antickom prostredí anachronicky znejúcim *flagelant* (s. 105). Tieto nepatrné postrehy však neznižujú celkovú hodnotu textu, ale sú skôr prejavom odlišnej prekladateľskej licencie.

Výnimočnosť celej knihy zvyrazňuje obsahly komentár k prekladaným zlomkom. S veľkou dávkou obdivu konštatujeme, že podobný typ diela, v ktorom by preklad a výklad vyúsťovali do úplnej komplexnosti, je v slovenskom prostredí skôr raritou. Vladislav Suvák nazhromaždil pri svojej práci všetky dôležité komentáre a interpretácie antisthenovského myslenia za posledných 150 rokov (zoznam použitej literatúry obsahuje 209(!) plne relevantných položiek). Táto jeho poctivá akademická práca vyúsťuje do vecného a hodnotného výkladu každého preloženého zlomku. Autor komentára sa však neuspokojuje len s komparáciou cudzích názorov na danú problematiku, ale prostredníctvom vlastnej kritickej reflexie sa pokúša aj nanovo interpretovať niektoré námety antisthenovskej filozofickej tradície. Z faktografického hľadiska je zaujímavý najmä komentár týkajúci sa jedného z najrozsiahljších zlomkov – tzv. *Aiantovej reči* (s. 106 – 117). Filozofickým obsahom zas vynikajú časti, ktoré objasňujú niektoré Antisthenove ontologické postoje (napr. s. 211 – 217). Vedeckú úroveň knihy ešte zvyrazňuje zoznam skratiek uvedený na konci a už spomínaný obsahly register použitej literatúry (s. 289 – 308).

Formálna a jazyková stránka publikácie je zvládnutá veľmi dobre, o čom svedčí aj veľmi malý počet chýb. V tak objemnom texte sa našlo len niekoľko preklepov, napríklad *ranémuho – raného* (s. 195), *peripatateickej – peripatetickej* (s. 60), *komantár – komentár* (s. 172), *alegoruzácii – alegorizácii* (s. 248). Občas sme postrehli aj dvojtvary: napr. *Gell. – Gellius* (s. 63, resp. s. 177) či nejednotné písanie *Diogenés Laertios – Diogenés Laertský* (s. 27, resp. s. 32). Zmätočne pôsobí uvádzanie rokov. Zatiaľ čo pri dátumoch pred naším letopočtom sa všade používa ustálená skratka *pr. Kr.*, tak pri časových údajoch nášho letopočtu sa niekedy skratka *po Kr.* znázorňuje, no niekedy je v texte uvedený len samotný časový údaj.

Domnievame sa, že recenzovaný titul je učebnicovým príkladom toho, ako by sa v súčasnosti malo pristupovať k štúdiu filozofickej pramennej literatúry. Spojením prekladateľského umenia a interpretačnej dôkladnosti vzniklo jedinečné vedecké dielo, ktoré má ambíciu osloviť nielen odborníkov zaoberajúcich sa antickou filozofiou, ale aj širokú laickú verejnosť. Pevne dúfame, že podobných kníh bude v budúcnosti na Slovensku len pribúdať.

Peter Fraňo

Mgr. Peter Fraňo
Katedra filozofie FF UCM
Námestie J. Herdu 2
917 01 Trnava, SR
e-mail: p.frano@gmail.com